

Oszkó Beatrix

A Nyelvészeti Diákolimpiáról

Bevezetés

Hogy juthat el egy magyar középiskolás Indiába? Például úgy, hogy megold néhány érdekes feladatot, és beválasztják a Magyar Nyelvészeti Diákolimpia csapatába, mint ahogy az megtörtént 2016-ban nyolc magyar középiskolással.

Egy tantárgy iránt fokozott érdeklődést mutató diákok általában nem elégszenek meg a tankönyvből megszerezhető ismeretekkel. Ma már az internet az egyik legnépszerűbb forrás egy témához kapcsolódó további információk gyűjtéséhez, a tudás elmélyítéséhez. Az érdeklődő középiskolások nemcsak kiegészítő anyagokra bukkannak, hanem nekik szóló versenyfelhívásokat is találnak. Ezek többnyire egy tantárgyhoz kapcsolódnak, és a komoly megmérettetések sorában feltűnnek a diákolimpiák is. A biológia iránt érdeklődők a Biológiai Diákolimpián vehetnek részt, a földrajz egy speciális szelete iránt érdeklődőket csillagászati világverseny várja, de évről évre szép eredménnyel térnek haza a nemzetközi versenyekről a kémia vagy a matematika terén bizonyító olimpikonjaink is. Van viszont egy olimpia, amely nem köthető egyetlen tantárgyhoz, így nem meglepő, hogy a felkészülés és maga a versenyzés is a többitől eltérő formában zajlik. Ez a verseny nyelvészeti kérdéseket taglal, és az idén már hatodik éve lesz, hogy a megmérettetésen magyar csapat is indul. A Magyar Nyelvészeti Diákolimpia (MNYD) a Nemzetközi Nyelvészeti Diákolimpia (IOL) magyar szekciója (1).

A Nyelvészeti Diákolimpiáról

Miről is szól a verseny? Az indulóknak olyan feladványokat kell megoldaniuk, amelyek mindegyike egy-egy nyelvhez kapcsolódik. Ezek a nyelvek többnyire ismeretlenek a versenyzők előtt. A feladatok – gyakran egy egzotikus nyelvből vett – adatsorokból állnak: a megadott szavak vagy mondatok magyar jelentése alapján kell kikövetkeztetni egy-egy szó vagy mondat jelentését (bár a 2016/17-es év első feladata éppen az angol nyelvvel kapcsolatos kérdés volt). A feladatok lehetnek fonológiai, morfológiai vagy szintaktikai jellegűek, azaz a hangok, a szavak, a szóelemek vagy a mondatok szintjéhez kapcsolódó kérdésre várnak választ. Az idegen nyelv tudása nem követelmény, bár ha valaki több nyelvet ismer, az segítség lehet a megoldásban. Azaz jó, ha a diák szereti a nyelvtant, de a problémalátás és -megoldás és némi kombinatorikai készség legalább annyira fontos a sikeres szerepléshez. A 2016/17-es év első fordulójának első feladata az internetről is elérhető (2).

Ki vehet részt a versenyen? Jelentkezhet minden magyar középiskolás, aki a Nemzetközi Nyelvészeti Diákolimpia honlapján regisztrál (1). A regisztráció, ahogy a versenyben való részvétel is, természetesen ingyenes. A nemzetközi versenyen a részvétel feltétele, hogy a versenyző még érettségi előtt álljon, és magyar állampolgár legyen. Azaz határon túli diákok is lehetnek a magyar csapat tagjai, ha rendelkeznek magyar állampolgársággal. Ezen a versenyen a 9., a 10. osztályosok éppolyan eséllyel indulhatnak, mint a végzősök, hiszen a feladatok megoldásához nem tárgyi tudásra, hanem elsősorban logikus gondolkodásra van szükség.

Milyen a magyarországi verseny? A verseny magyarországi szakasza két nagy egységből áll: az első a három internetes forduló megoldásainak a beküldése. Ez a rész általában január végén, februárban zárul. Ahhoz, hogy valaki bekerülhessen a második szakaszban versenyzők közé, a három fordulóból legalább kettőn részt kell vennie. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy azok érik el azt

a pontszámot, amely a második körbe kerüléshez kell, akik mindhárom fordulóban sikeresen szerepelnek. A második versenyre ugyanis a legmagasabb pontszámot elérő 15–25 diák jut be. Ez a szakasz is többfordulós, összesen 3 alkalommal gyűlnek össze a versenyzők a Nyelvtudományi Intézetben, ahol nyelvészek irányításával folyik az egyéni és a csoportfeladatok megoldása. A harmadik szóbeli kör végére áll össze a javaslat a hazánkat képviselő 4 fős csapat vagy csapatok összetételére.

Az, hogy utazhat-e, és ha igen, egy vagy két csapat, minden évben gazdasági kérdés: ha sikerül támogatást elnyerni, biztos az utazás, ha nem, marad a bizonytalanság. Így történt ez 3 éve is, amikor azzal kellett elbúcsúzni a kiválasztott csapattól, hogy nincs pénz a Pekingbe utazásra, de megpróbálunk a nemzetközi verseny szervezőivel az internetes részvétel lehetőségéről tárgyalni. Ebben a helyzetben a szülői összefogás tett csodát: mintegy két hét alatt sikerült összeszedni a versenyen való részvételhez szükséges pénzt, sőt abban az évben először Magyarországot két csapat képviselhette.

1. kép

*A 2014-ben Pekingbe utazó csapat kísérőjükkal Zijian Győzővel
(Forrás: Prószéky Gábor)*

A Nemzetközi Nyelvészeti Diákolimpia

A legelső versenyt 1965-ben Moszkvában rendezték, jelenlegi formájában 2003-tól működik. Az elmúlt években a részt vevő országok és csapatok száma fokozatosan emelkedett, tavaly, 2016-ban az indiai Májszúrban 30 ország 43 csapata mérte össze tudását. Az olimpia történetéről, a részvétel feltételeiről a verseny honlapján lehet további tájékoztatást kapni (1). Magyarország 2012 óta résztvevő a nemzetközi versenyen. A nevezési díj fejében – amely fedezi a verseny idejére a csapat minden költségét – minden ország egy csapatot indíthat. Lehetőség van arra is, hogy egy ország még egy csapatot nevezzen, de ennek a költségei már magasabbak.

2. kép
A magyar csapatok és a kísérők Indiában
(Forrás: Zijian Győző)

A nemzetközi verseny közel egyhetes, jellemzően a fogadó ország egyik egyeteme saját kampuszán látja vendégül a résztvevőket. Az első napon van a hivatalos megnyitó, amelyen bemutatják a résztvevő országok csapatait, és ismertetik a versenyzés szabályait. Ennek a kötelező résznek az ismertetése már évek óta egy orosz nyelvésznek, Ivan Derzhanskinak a feladata, aki sajátos humorának és meglepő ötleteinek köszönhetően élvezetes és szórakoztató programponttá varázsolja a megnyitót.

3. kép
A magyar csapat a 2015-ös megnyitón Blagoevgradban, Bulgáriában
(Forrás: Oszkó Beatrix)

Másnap az egyéni versenyek következnek. Ekkor öt feladatot kell megoldani, a versenyzők az anyanyelvükön olvashatják az utasításokat. A megoldásra 6 óra áll rendelkezésre, és ez sokaknak nem elegendő az összes feladat megoldására. A nagy előadóteremben folyó munkát csak néhány szervező felügyeli, ezért ez az idő alkalmas arra, hogy a csapatkísérők megbeszélést tartsanak. Ilyenkor döntenek a következő versenyek helyszínéről, vagy éppen sorra veszik a versennyel kapcsolatos feladatokat, problémákat. A gyűlés után a kísérők izgatottan várják a versenyzőket, megbeszélik a feladványokat, próbálják együtt megoldani a feladatokat. A délután nyelvészeti kérdéseket tárgyaló tudományos előadással, az este kvízzátékkal telik.

Az egyéni megmérettetést követő pihenőnapon általában egy közeli helyre szerveznek kirándulást, hogy a versenyzők feltöltődhessenek kicsit, de kipihenni is legyen idejük magukat a csapatverseny előtt. Ekkor mindössze egy feladatot kell megoldaniuk a csapatoknak (mindenkinek ugyanazt), a rendelkezésre álló idő három vagy négy óra. A feladatok nehézségét mutatja, hogy a látszólag hosszú idő ellenére nem minden csapatnak sikerül teljes választ adnia, viszonylag kevés jó megoldás vagy rész megoldás születik.

Duli Dániel a 2015-ös csapat tagja írásában így emlékezik erre a napra (3): „Másnap nagy nap következett, ugyanis csütörtökön rendezték a csapatversenyt. 4 fős csapatunkkal reggeli után elfoglaltuk a termünket a könyvtár épületben, ahol a versenyt írtuk. Felügyelőként a cseh csapatvezetőt osztották hozzánk. A versenyfeladat az volt, hogy egy sesotho nyelven íródott értelmező kéziszótárból kellett minél több mindent magyar nyelvre fordítanunk. Eléggé megszenvedtünk ezzel a rászabott 4 órában, de minden tőlünk telhetőt megtettünk. Ebéd után taxit fogtunk, és meglátogattuk a közeli aquaparkot, ahol más országból érkező résztvevőkkel együtt töltöttük a délutánt. A visszaút érdekesre sikeredett, mivel a sofőrünk nem tudott angolul, ezért egy teljesen más helyen akart minket kitenni. Este került megrendezésre az IOL kvíz döntője 4 résztvevővel. A selejtezőben egy 13 kérdésből álló ívet kellett kitölteni a különböző országokra vonatkozó kérdésekkel, és a legjobbak a döntőbe kerültek. Különböző témakörökből választhattak kérdéseket, és minden helyesen megválaszolt kérdés után adott pontot kaptak, míg rossz válasz esetén levonták tőlük.”

Az olimpia utolsó hivatalos napjára a záróünnepség – ez eredményhirdetés is egyben – és a búcsúbuli marad. Minden csapat izgatottan várja, hányan kapnak oklevelet vagy valamilyen érmet. A csapateredmények alapján egy-egy érmet ítél oda a zsűri, egyéni elismerést többen kapnak: tavaly több mint ötvenet osztottak ki, és ebből hármat hazahoztunk.

Magyarország részvétele

2012 nyarán a Városmajori Gimnázium magyar–angol szakos tanára, Vértes Judit és négy diák azzal a kéréssel kereste meg az MTA Nyelvtudományi Intézetét, hogy hozzá tudna-e járulni az intézet ahhoz, hogy csapatuk kijusson Ljubjanába, a nemzetközi versenyre. Ettől kezdve a Nyelvtudományi Intézet kulcsszerepet tölt be a verseny szervezésében és lebonyolításában. Az első verseny élménybeszámolója után született meg az elhatározás, hogy megalakul a Magyar Nyelvészeti Diákolimpia. A verseny szervezői az intézet munkatársai közül, valamint azokról a magyarországi egyetemekről kerültek ki, ahol általános vagy elméleti nyelvészeti oktatás folyik. Ők állítják össze és értékelik a versenyfeladatokat, és a végső csapatösszeállítás is az ő felelősségük. A szervezet elnöke Prószéky Gábor (az MTA doktora, Pázmány Péter Katolikus Egyetem), az alelnöki feladatokat Oszkó Beatrix (tudományos munkatárs, Magyar Nyelvtudományi Intézet) és Szentgyörgyi Szilárd (egyetemi docens, Pannon Egyetem) látja el. Megalakulásakor a szervezet titkára Szabó Tamás Péter (posztdoktori kutató, University of Jyväskylä) lett. Ő tartotta a diákokkal a kapcsolatot, értesítette őket az egyes fordulók elért eredményeikről, és tájékoztatta a sajtót minden lényeges eseményről. Ő hozta létre és gondozta a diákolimpia magyar Facebook-oldalát is (4). 2016 őszén vált meg a diákolimpiától, mert munkája a finnországi Jyväskylä egyeteméhez köti.

A nemzetközi szervezettel való kapcsolattartás kezdetektől fogva Vértes Judit feladata, aki állandó kísérője is az utazóknak. A csapatválogatás felelősségteljes feladatát Kálmán László (tudományos főmunkatárs, Magyar Nyelvtudományi Intézet) és Komlósy András (tudományos főmunkatárs, Magyar Nyelvtudományi Intézet) vállalta. A feladatok összeállításában, a beérkezett megoldások javításában a fentiekén kívül többen is részt vesznek: Demszky Dorottya, aki az első olimpikonjaink egyike volt, és a középiskola befejezése után is szoros kapcsolatban maradt a versenyre készülő magyar csapattal; Baló András Márton és Zijian Győző, akik többször voltak csapatkísérők, valamint Dömötör Andrea, aki 2016-ban csatlakozott a csapathoz. Az informatikai háttérrel a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Információs Technológiai és Bionikai Kara biztosítja. A honlapon megtalálható minden lényeges információ a magyarországi és a nemzetközi versenyről, a szervezőkről és a versenyre való jelentkezés feltételeiről (1). A *Feladatok* fül alatt a magyar fordulók feladatai olvashatók, ugyanitt találunk az érdeklődők mintafeladatokat és ezek megoldását. Szintén a felkészülést segíti a *Hogyan készüljek* oldalról elérhető feladatgyűjtemény vagy a *Hangmegfelelések a grúz és a megrel között* című cikk, amelyet a nyest.hu munkatársa a 2013-as olimpia egyik feladatának adott (5).

A nemzetközi versenyen többször minisztériumi támogatással vehetett részt a magyar csapat, a szervezők 2016-ban az Emberi Erőforrások Minisztériuma Emberi Erőforrás Támogatáskezelő által kiírt nyílt pályázaton nyertek támogatást az utazáshoz. Reméljük, hogy 2017 is sikeres év lesz úgy a szervezők számára a felkészítésben és a támogatás elnyerésében, mint ahogy a versenyzőknek a hazai, majd a nemzetközi porondon való megmérettetésben. Az idén nyáron Dublin várja az olimpikonokat, a szervezők pedig január végéig a második forduló megoldásait.

Végezetül álljon itt az elmúlt évek magyar csapatainak névsora és az elért eredmények:

2012 – Ljubljana

Demszky Dorottya (Városmajori Gimnázium)
Dezsényi Balázs (ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Általános Iskola és Gyakorló Gimnázium)
Kis-IIIés Dániel (ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium és Kollégium)
Medgyesi Zsolt (Városmajori Gimnázium)

2013 – Manchester

Füstös Vivien (ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium és Kollégium)
Németh Sebestyén (Szentendrei Ferences Gimnázium)
Szabó Attila Dániel (Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium)
Szigyártó Anna (ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium és Kollégium)

Szabó Attila Dániel egyéni feladatmegoldását kitüntető oklevéllel (honourable mention) ismerték el.

2014 – Peking

A csapat:

Németh Sebestyén (Szentendrei Ferences Gimnázium)
Szabó Attila Dániel (Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium)
Szigyártó Anna (ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium és Kollégium)
Tímár Veronika (Szegedi Radnóti Miklós Kísérleti Gimnázium)

B csapat:

Bíró Soma (Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium)
Kosztolányi Kata (Szegedi Radnóti Miklós Kísérleti Gimnázium)
Laczkó Adrienn (Szegedi Radnóti Miklós Kísérleti Gimnázium)
Rossen Péter (Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium)

Tímár Veronika egyéni feladatmegoldását kitüntető oklevéllel ismerték el.

2015 – Blagoevgrad

A csapat:

Balázs Ákos (Veres Péter Gimnázium, Budapest)
Bíró Barna Soma (Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium)
Duli Dániel (Pécsi Janus Pannonius Gimnázium)
Tímár Veronika (Szegedi Radnóti Miklós Kísérleti Gimnázium)

B csapat:

Diviki-Nagy Botond (ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium és Kollégium)
Fehértói-Nagy Lili (ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium és Kollégium)
Für Viola (Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium)
Ugrin Bálint József (Tóth Árpád Gimnázium, Debrecen)

Ugrin Bálint József bronzérmes szerzett.

2016 – Májszúr

A csapat:

Balázs Ákos (Veres Péter Gimnázium, Budapest)
Souly Alexandra (Pécsi Janus Pannonius Gimnázium)
Tímár Veronika (Szegedi Radnóti Miklós Kísérleti Gimnázium)
Ugrin Bálint József (Tóth Árpád Gimnázium, Debrecen)

B csapat:

Bíró Barna Soma (Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium)
Diviki-Nagy Botond (ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium és Kollégium)
Mazzag Bálint (Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium)
Vékássy Áron (Veres Péter Gimnázium, Budapest)

Mazzag Bálint bronzérmes szerzett.

Diviki-Nagy Botond és Souly Alexandra egyéni feladatmegoldását kitüntető oklevéllel ismerték el.

Irodalom

- (1) A Nemzetközi Nyelvészeti Diákolimpia magyar nyelvű honlapja. <http://ioling.ppke.hu/> (2017. január 22.)
- (2) A Nemzetközi Nyelvészeti Diákolimpia 2016/17-es első fordulójának feladatlapja. <http://ioling.ppke.hu/sites/default/files/feladatok/201617/1/angol.pdf> (2017. január 22.)
- (3) Duli Dániel beszámolója a 2015-ös nemzetközi versenyről. <http://ioling.ppke.hu/?q=diakolimpia2015> (2017. január 22.)
- (4) A Magyar Nyelvészeti Diákolimpia Facebook-oldala. <https://www.facebook.com/nyelvetidiakolimpia/?fref=ts> (2017. január 22.)
- (5) Hangmegfelelések a grúz és a megrel között. <http://www.nyest.hu/hirek/hangmegfelelesek-a-gruz-es-a-megrel-kozott> (2017. január 22.)

Oszkó, Beatrix: About the Linguistics Olympiad

Az írás szerzőjéről

Oszkó Beatrix

kutató, tudományos munkatárs, MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest
beatrix.oszko[kukac]nytud.mta.hu